

Motion till riksdagen 2020/21:1611

av **Mikael Eskilandersson m.fl. (SD)**

Barnvänlig familjerätt

Innehållsförteckning

Förslag till riksdagsbeslut.....	2
Motivering	4
Barndomsgaranti.....	4
Fastställande av faderskap.....	5
Gemensam vårdnad som norm	5
Familjemedling för barnets bästa vid separationer.....	6
Redovisning och databas över familjehem.....	7
Barnäktenskap	8
Tvångsäktenskap	9
Månggifte	10
Digitaliserad hantering av dokument.....	11
Testamenteregister	12
Utvidgad arvsrätt	12
Digitalt arv efter avliden.....	13

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en barndomsgaranti och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en nollvision mot barnmisär och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över föräldraskapen i syfte att möjliggöra tidigare fastställande av faderskap och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en rutin bör fastställas inom mödravården om att inleda processen för fastställande av faderskap i de fall föräldrarna ger sitt medgivande och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att gemensam vårdnad blir automatisk om faderskapet är fastställt vid barnets födelse och om det inte finns uppenbara skäl emot gemensam vårdnad och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en känd fader till ett barn per automatik ska tillerkännas gemensam vårdnad om det är till barnets bästa och det inte finns uppenbara skäl emot det och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa gemensam vårdnad som norm och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tvister kring vårdnad i första hand ska lösas genom familjemedling och domstolsmål undvikas och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en särskild stödperson bör utses åt barnet senast i samband med familjemedling och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kommuners skyldighet att redovisa antalet barn i familjehem och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en databas för familjehem och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inga barn i Sverige ska vara gifta och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kriminalisera att ingå eller på något sätt bidra till barnäktenskap i Sverige och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att även inofficiella barnäktenskap ska kunna bestraffas och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att straffet för barnäktenskap ska revideras och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kartlägga förekomsten av barnäktenskap och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lagar och regler inte ska anpassas efter att barn ska vara gifta och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lagar och regler ska förändras så att det klart framgår att barn aldrig ska betraktas som gifta i Sverige och tillkännager detta för regeringen.

19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stödja barn och unga så att de kan ta sig ur äktenskap och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en begränsning av möjligheten till anhöriginvandring för unga vuxna och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lagstiftningen mot tvångsäktenskap ska skärpas så att straffet blir längre och bättre motsvarar brottets karaktär och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lagstiftningen mot tvångsäktenskap ska skärpas så att brottet normalt leder till utvisning och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att redan ingångna äktenskap som skett genom tvång, hot eller psykologisk misshandel ska ogiltigförklaras och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa regelbundna undersökningar gällande ungas möjlighet att själva välja partner och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att äktenskap som ingåtts genom ombud, där båda makarna inte varit fysiskt närvarande vid vigseln, ska förklaras ogiltiga i Sverige och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att månggifte ska vara olagligt för alla i Sverige och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbättra kartläggningen av förekomsten av månggifte i Sverige, i fråga om officiella såväl som inofficiella äktenskap och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stödja kvinnor och barn så att de inte tvingas ingå i eller utsättas för månggifte i Sverige och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de som inte respekterar våra lagar gällande månggifte ska straffas och i den mån det är möjligt även utvisas ur landet och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjliggöra hantering av samtliga familjerättsliga dokument digitalt och tillkännager detta för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att digitaliseringen ska vara en ständigt pågående process för förenkling och förbättring och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett frivilligt testamentsregister och tillkännager detta för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utvidga arvsrätten till att också innefatta kusiner och tillkännager detta för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skydda den avlidnes integritet och tillkännager detta för regeringen.
35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förtydliga de arvsrättsliga reglerna i fråga om upphovsrätt och tillkännager detta för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa att även det digitala arvet ingår i dödsboet och tillkännager detta för regeringen.

37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att berörda myndigheter bör informera pensionärer om hur de kan hantera sin digitala egendom och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Detta är Sverigedemokraternas familjerättspolitiska motion, som på många punkter är identisk med partiets större familjepolitiska motion. Skillnaden är att i denna motion är de åtgärder och förslag inom familjepolitiken som främst berör familjerättsområdet, samlade.

Familjen är, med sin omhändertagande, kulturförmedlande och fostrande roll, samhällets viktigaste och mest grundläggande gemenskap. Starka och trygga familjer är en nödvändig förutsättning för harmoniska samhällsförhållanden. Politikens uppgift är att stötta familjerna utan att inkräkta på deras handlingsfrihet, men också att skapa starka skyddsnet och stödja barnen i de fall då föräldrarna sviker sitt ansvar eller då familjen av någon anledning fallerar.

Det är av vikt med ett så tidigt fastställande av faderskap som möjligt, gemensam vårdnad ska vara norm där inga hinder för detta finns. Familjemedling behöver ske för barnens bästa och barn bör ges en särskild stödperson då vårdnadshavare separerar och det blir fråga om att lösa vårdnad, boende och umgängesfrågor. Det ska råda nolltolerans mot barnäktenskap, månggifte och tvångs gifte. Inom arvsfrågor behöver testamentesregister upprättas, arvsrätten utvidgas och regelverk samt information kring digital kvarlåtenskap förtydligas. I familjerättens olika moment och instanser är det av vikt att förbättra och utöka möjligheterna till digitaliserad hantering och signering.

Den centrala utgångspunkten inom familjepolitiken ska vara att barnens bästa alltid ska beaktas. Av den anledningen ska en barndomsgaranti införas, inom vilken samhället ställer upp en nollvision mot diskriminering, mobbning och trakasserier, skyddar barn från fysiskt och psykiskt våld, sexuella övergrepp och vanvård eller utnyttjande och så långt det är möjligt garanterar en trygg uppväxt med båda föräldrarna.

Barndomsgaranti

Den centrala utgångspunkten för Sverigedemokraternas familjepolitik är att barnens bästa alltid sätts i första rummet. Alla barn ska ha rätt till en trygg uppväxt. En nollvision mot barnmisär ska vara lika självklart som till exempel en nollvision kring döda i trafiken. En barndomsgaranti ska skapas, inom vilken samhället ställer upp en nollvision mot diskriminering, mobbning och trakasserier. Barn måste skyddas från fysiskt och psykiskt våld, sexuella övergrepp och vanvård eller utnyttjande och så långt det är möjligt garanteras en trygg uppväxt med båda föräldrarna. Partiet driver ett flertal förslag inom barndomsgarantin, detta återfinns i partiets kommittémotion Barndomsgaranti.

Fastställande av faderskap

Ett så tidigt fastställande av faderskap som möjligt är av stort värde då det innebär hänsyn till goda förutsättningar för barnet och även innebär jämställdhet. Sverigedemokraterna står för barnets bästa, barnets rätt till båda sina föräldrar samt står för jämställdhet mellan kvinnor och män, mellan moderskap och faderskap. Ett tidigt fastställt faderskap säkrar barnets rätt till sitt biologiska ursprung, rätten till försörjning och till arv. Det finns även psykologiska och medicinska aspekter för barnet att känna till sin bakgrund.

Så snart en graviditet är bekräftad är också den gravida kvinnan av uppenbara skäl fastställd som barnets mor. Om hon har en make fastslås denne per automatik som barnets far. Om hon däremot är ogift måste faderskapet fastställas genom en särskild registrering. Detta gäller även om de blivande föräldrarna är registrerade som sammanboende. Ett sådant fastställande av faderskap kan enligt nuvarande regelverk påbörjas tidigast två månader innan barnet är beräknat att födas.

Detta medför bland annat en risk för formella komplikationer i de olyckliga fall då endera föräldern avlider innan faderskapet är fastställt. Det kan handla om arv som går förlorat, eller att barnet plötsligt står utan vårdnadshavare. I båda fallen innebär det helt onödiga juridiska svårigheter i en situation som redan är djupt tragisk för alla inblandade. Därtill gäller att det för många föräldrar upplevs såväl märkligt som frustrerande och i vissa fall hindrande, att det som för dem är självklart, att de båda är blivande föräldrar, inte är formaliserat och därmed inte går att hänvisa till. Exempelvis skulle ett förslag som rätt för blivande fäder att ta ledigt för att närvara vid ultraljudsundersökning inte vara verksamt om faderskapet inte redan var fastställt.

Blivande föräldrar bör rimligen frivilligt kunna fastställa faderskapet så snart graviditeten konstaterats. Dessutom bör det vara en rutinåtgärd att erbjuda hjälp med detta vid de första kontakterna med mödravården och att processen ska moderniseras och förenklas. Idag görs normalt inga medicinska undersökningar av huruvida personen som utger sig vara pappa till barnet verkligen är den biologiska pappan. Därför skulle inte ett möjliggörande av tidigare registrering av faderskap medföra någon förändring gällande säkerhet. En utredning kring faderskap bör endast ske i de fall det finns oklarheter. Om föräldrarna är eniga bör det därför gå att fastställa faderskapet på ett enkelt sätt och så tidigt som möjligt.

Ett enigt civilutskott har tidigare påtalat behovet av att kunna registrera faderskap tidigare. Trots det har ingen förändring kommit till stånd. Därför är det viktigt med en snar förändring. När det är genomfört bör också det nästkommande yrkandet, om att fastställa som rutin inom mödravården att inleda processen om fastställande av faderskapet i de fall föräldrarna ger sitt medgivande, genomföras. När barnets fader är känd och faderskapet är fastställt innan födseln av barnet bör vårdnaden om barnet från och med barnets födelse också bli gemensam, om det inte finns uppenbara skäl för att den inte ska bli det.

Gemensam vårdnad som norm

Om det är till barnets bästa ska målet vara att föräldrarna har gemensam vårdnad. Det borde vara en självklarhet att barn ska ha rätt till båda sina föräldrar. Detta eftersom barnet ska ha rätt till båda sina föräldrar och för att jämställdhet ska gälla. Trots arbetet med att skapa likvärdiga möjligheter för båda föräldrarna kvarstår moderns unika rätt

att, i de fall föräldrarna inte är gifta, ensam avgöra om fadern till det gemensamma barnet även ska vara vårdnadshavare. Detta innebär att barn i vissa fall riskerar att gå miste om sin far endast på grund av att detta är moderns vilja och fäder kan förlora rätten till föräldrapenning och barnbidrag. Det kan även innebära att barnet går miste om medicinska och psykologiska faktorer, kännedom om eventuella sjukdomar på faderns sida, kännedom om sitt ursprung och till arv. Skyddsnetet runt barnet och rätten till båda föräldrarna brister när modern ensam ges makten att avgöra om barnet ska tvingas avstå från umgänge med sin fader. Därför ska gemensam vårdnad vara den naturliga utgångspunkten efter ett barns födelse. Gemensam vårdnad ska göra båda föräldrarna delaktiga i barnets förhållanden och att de båda tar ansvar för barnet, utöka möjligheterna för barn att få tillgång till båda sina föräldrar och ska främja goda förhållanden mellan barnet och båda föräldrarna.

Då fadern till barnet är känd ska denne alltså automatiskt tillsammans med modern bli barnets vårdnadshavare och eventuella andra vårdnadsförhållanden utredas i efterhand enligt samma regler som idag, om det är motiverat. I dag erhåller båda föräldrarna gemensam vårdnad automatiskt, endast om de är gifta. Då familjestrukturerna idag ser annorlunda ut föds många barn utan att föräldrarna bor tillsammans och ännu fler utan att föräldrarna är gifta, varför en modernisering av lagstiftningen är påkallad. Gemensam vårdnad ska dock inte infalla om en av föräldrarna under graviditeten visat sig vara grovt olämplig som förälder.

Familjemedling för barnets bästa vid separationer

Kommunens familjerättsenhet bör vid separationer sammankalla berörda parter till samarbetsamtal som ska vara obligatoriska, i syfte att enas för barnets bästa. Stöd från familjerättens sida, bör ges till båda parter inom samarbetsamtalen i syfte att nå enighet. Detta genom att en modell införs där parterna ska delta i samarbetsamtal. Utgångspunkten är att barnets bästa ska uppnås vid separation gällande vårdnad och boende samt att delad vårdnad ska vara norm.

En separation kan vara en upprivande och svår tid för en familj, inte minst för barnen. Forskning visar att konflikter och dålig kommunikation mellan föräldrar ökar riskerna för en negativ känslomässig och social utveckling hos barn. Möjlighet finns till att förbättra situationen för dessa barn och undvika långa rättsprocesser med både ekonomisk och emotionell påfrestning som följd. Detta genom att ge vårdnadshavarna möjlighet att istället hitta samförståndslösningar i de fall konflikter kring vårdnad och liknande uppstår. Parterna bör ges stöd för att finna samförstånd av familjerätten. Tidig medling används i Norge med goda resultat, det bör även kunna göras i Sverige.

Viktigt är att nå föräldrar på ett tidigt stadium av separationen, då bäst förutsättningar finns för att kunna nå samförstånd. Därför bör en modell införas som sammankallar berörda parter till familjemedling på socialtjänsten, i syfte att enas för barnets bästa. Detta redan så snart det står klart att föräldrarna flyttat isär. I samband med detta bör också en särskild stödperson utses åt barnet. Då föräldrar bråkar och har svårt att komma överens används barnet ofta som vapen mot den andre föräldern. Där hamnar barnet i lojalitetskonflikt, vilket blir påfrestande för barnet. Barn har rätt att älska och ha tillgång till båda föräldrarna. Enligt lagen ska fokus ligga på barnens bästa. Trots detta är det föräldrarnas intressen som idag tas till vara genom juridiska ombud och det är

främst ur föräldrarnas perspektiv som vårdsnaden diskuteras och lösningar presenteras. Mycket lite fokus hamnar på barnets behov av sina föräldrar och andra anhöriga, där till exempel syskon och mor- och farföräldrar ofta helt glöms bort. Genom ett särskilt ombud för barnet kan barnets intressen bättre tillgodoses än fallet är idag.

Deltagande i familjemedling ska utgöra ett villkor för att få sin sak prövad i domstol gällande vårdnad, boende och umgänge. I dag erbjuds frivilliga samarbetsamtal, men det är föräldrarna själva som måste ta initiativ till dessa. Ofta sker det först i ett senare skede, då konflikten redan kan vara djup vilket, leder till svårigheter att komma överens. Dessutom kan den ena eller båda parter neka till samarbetsamtal utan vidare konsekvenser.

Redovisning och databas över familjehem

Barn som av olika skäl inte kan bo hos sina föräldrar kan placeras i familjehem. Familjehem är ett enskilt hem som tar emot barn för stadigvarande vård och fostran och vars verksamhet inte bedrivs yrkesmässigt. Numera placeras rekordmånga barn i familjehem i Sverige. Av de barn och unga som någon gång fick en insats år 2018, blev 23 100 stycken barn placerade i familjehem, enligt Socialstyrelsen. När barn placeras i familjehem är det naturligtvis av yttersta vikt att hemmet bedöms som lämpligt och att en utredning görs av familjehemsföräldrarnas förmåga att tillgodose barnets behov. Tyvärr rapporteras alltför ofta om allvarliga missförhållanden på familjehem och både polisanmälningar om brott samt anmälningar till IVO, Inspektionen för vård och omsorg, förekommer frekvent. Varje kommun har ett eget ansvar att rekrytera och utreda familjehem. Kommuner ska även erbjuda familjer utbildning och säkerställa att de bedriver en vård som håller god kvalitet.

I dagsläget är det dock svårt för en kommun att ta del av andra kommuners information. Risken finns därför att familjehem som visat sig vara olämpliga i en kommun kan fortsätta att ta emot barn i eller från en annan kommun. Det är inte rimligt att olämpliga familjehem på nytt och utan kommuners vetskap om dess historik, kan göra nya ansökningar som leder till att man får barn placerade hos sig. Det är heller inte rimligt att familjehem som tidigare frantagits barn på grund av exempelvis vanskötsel, felaktigt ska kunna hävda att man aldrig tidigare tagit emot barn. Socialnämnder i enskilda kommuner kan omöjligt lösa dessa problem på egen hand trots att det står i lagen att de ska förebygga, upptäcka och åtgärda risker.

Ingen central statistik finns när det gäller antalet barn i familjehem, bristen bör åtgärdas genom en skyldighet för kommuner att redovisa antal barn i respektive familjehem till IVO eller annan lämplig myndighet. För att underlätta för kommunerna att säkerställa trygga familjehemsplaceringar ska familjehemmens tidigare historik samlas i en nationell databas. Möjligheten att införa en samordnande funktion för landets kommuner ska utredas. Syftet ska vara att enklare kunna få tillgång till relevant information om potentiella familjehems tidigare historik. Genom detta minimeras riskerna för att barn far illa. Sverigedemokraterna driver flera förslag om förändring av rutiner kring familjehemsplacering för ökad barndomsgaranti, detta framgår i kommittémotionen Barndomsgaranti.

Barnäktenskap

Inga barn i Sverige ska vara gifta, varken officiellt eller inofficiellt. Det förekommer att barn förs från Sverige och återkommer efter att ha gifts bort i annat land. I slutet av år 2019 rapporterades i en granskning att antalet saknade barn i den svenska skolan som man misstänkte hade förts utomlands var minst 146 barn, i 23 fall fanns konkreta misstankar om hedersbrott, exempelvis tvångsäktenskap och könsstympning. Mörkertalet är stort. Många kommuner kan inte svara på hur många barn som saknas eller orsakerna till att de försvunnit, och handlingsplaner saknas i många fall för hur man ska agera i de fall barn förts utomlands.

I maj 2020 beslutade riksdagen att bifalla regeringens förslag i propositionen Ökat skydd mot hedersrelaterad brottslighet, 2019/20:131, där förslaget var ett nytt brott, barnäktenskapsbrott, som kan ge fängelse i högst fyra år samt att det ska vara straffbart att förmå eller tillåta ett barn att ingå ett äktenskap eller en äktenskapsliknande förbindelse. Även utreseförbud gäller som ska skydda barn från att föras utomlands i syfte att ingå barnäktenskap eller att könsstympas. Förbudet ska utgöra hinder mot att utfärda pass, skäl för att återkalla pass. Det ska vara straffbart att föra ut ett barn ur Sverige i strid mot ett utreseförbud. Detta gäller från och med den 1 juli 2020.

Sverigedemokraterna vill däremot se ytterligare skärpningar. Den nya lagen innebär framsteg, men de barn som utsätts behöver stödjas i större utsträckning och framfarten av sådant agerande behöver motverkas. Det behöver utredas hur en ny brottsrubricering som tar sikte på det lågintensiva våldet och förtrycket kan genomföras, vilket ska omfatta kriminalisering av gärningar som enskilt möjligtvis inte medför straffansvar, eller som i kombination inte bemöts med det straff som graden av klander motiverar. En utgångspunkt kan vara lagstiftningen om kvinnofridskränkning, där de samlade brotten motiverar en straffskala som bättre sätter förtrycket i en kontext, och en därav anpassad straffskala. Det finns en problematik i samband med förbudet mot retroaktiv strafflagstiftning. De som tidigare tvingats till barnäktenskap står utanför det skydd som det nu föreslagna medför. Det finns därför anledning att utreda hur även dessa kan åtnjuta det skydd som nu kan komma på plats. En sådan lösning kan vara att stadga att denna typ av brott ska vara brottslig över tid, till dess att tvånget och äktenskapet upphör. Ytterligare en åtgärd kan vara att civilrättsligt upphäva alla barnäktenskap. Det ska innebära en kriminalisering att vara gift med en minderårig, oavsett hur äktenskapet eller de äktenskapsliknande förbindelserna kommit till.

Den föreslagna straffskalan för barnäktenskapsbrott, om fängelse upp till fyra år, är omotiverat låg, särskilt då det jämförs med straffskalan för andra likvärdiga brott och att det här är fråga om brott mot barn av mycket allvarlig karaktär. Barnäktenskap innehåller upprepade våldtäkter mot barn.

Ytterligare aspekter är att alla med konkret inflytande över de barn som tvingas till giftermål, och som på något sätt bidrar till att ett barnäktenskap kommer till stånd ska bära straffansvar för detta. Att välja att inte agera för att förhindra att ett barnäktenskap äger rum, bör rimligen också kunna anses som bidrag till äktenskapet och därmed också vara straffbart. Det ska gälla även för så kallade inofficiella äktenskap, som alltså aldrig rapporteras till Skatteverket. Utvisning ska, som särskild rättsverkan, alltid tillämpas för utländska medborgare.

För att motverka barnäktenskap behövs dessutom mer kartläggning och fler undersökningar som kan tala om hur läget ser ut och hur det utvecklas över tid. Därför ska staten utveckla system för att följa utvecklingen och förenkla för effektiva insatser mot

barnäktenskap. De barn och unga som är offer för barnäktenskap måste få hjälp och stöd att ta sig ur sin situation på ett bra sätt. De som inte respekterar svensk lag gällande barnäktenskap utan fortsätter att leva som gifta med barn, ska straffas och i den mån det är möjligt även utvisas ur landet. Eventuella lagar och regler som underlättar att barn ska kunna vara gifta i Sverige samt annat som är anpassat utifrån att barn är gifta, ska förändras så att det klart framgår att det aldrig accepteras att barn är gifta i Sverige.

Tvångsäktenskap

Förstärkning av regelverket och flera åtgärder mot tvångsäktenskap är nödvändiga.

Barnäktenskap och tvångsäktenskap är mer vanligt förekommande i Sverige nu och under senare år, på grund av invandringen som fört andra sedvänjor med sig. Det är vanligt förekommande inom området hedersrelaterat våld och förtryck. Barnäktenskap och tvångsäktenskap innebär brott mot de mänskliga rättigheterna och mot svensk lagstiftning. Det kan ske genom tvång eller att en person genom påtryckningar förmås att gifta sig mot sin vilja.

Ingen person i Sverige ska tvingas ingå i ett äktenskap man själv inte valt. Att själv bestämma vem man ska gifta sig med är en grundläggande rättighet i Sverige. Trots det har en utveckling skett där allt fler unga känner att de inte kan välja partner fritt. En undersökning från 2009 visade på att det kunde vara över 70 000 unga i Sverige som upplevde begränsningar vad gäller val av partner, begränsningar som oftast kom från den närmaste familjens förväntningar eller krav. Några nyare siffror eller undersökningar än den utredning som Ungdomsstyrelsen gjorde 2009 är svårt att hitta. Det finns inga återkommande undersökningar som kan visa på hur läget förändras eller utvecklar sig. Det är dock viktigt att få grepp om situationen och att kunna sätta in åtgärder för att hindra att unga tvingas gifta sig med någon de inte själva valt. Därför behövs återkommande undersökningar på området. Enligt statistik från Brottsförebyggande rådet (Brå) har det under åren 2015–2019 inkommit totalt 475 polisanmälningar rörande äktenskapstvång och vilseledande till äktenskapsresa.

EU-rätten öppnar redan genom familjeåterföreningsdirektivet för en möjlighet att bekämpa denna typ av missbruk. För att garantera en bättre integration och förhindra tvångsäktenskap, kan medlemsstater kräva att både utlänningen och anknytningspersonen i Sverige skall ha uppnått en viss lägsta ålder, dock högst 21, innan familjeåterförening kan beviljas. Sverigedemokraterna har föreslagit en sådan ordning under många år, men först efter krisen 2015 valde regeringen att införa denna regel även i Sverige, genom den tillfälliga migrationslagen. I sitt slutbetänkande i september 2020 föreslog migrationskommittén att denna regel skulle permanentas, vilket Sverigedemokraterna välkomnar. Vi anser dessutom att regeln ska vara tvingande, och inte som idag, frivillig. Uppehållstillstånd skall vägras om någon av parterna är under 21 och det ska också omfatta all anhöriginvandring, inklusive anhöriga till medborgare, arbetskraftsinvandrare och studerande.

Utöver vad som idag är möjligt inom familjeåterföreningsdirektivet vill vi, för att motverka att unga i Sverige gifts bort mot sin vilja, höja åldersgränsen så att den mer liknar den som införts i bland annat Danmark. Där gäller att båda parter måste vara över 24 år för att äktenskapet ska användas som skäl för uppehållstillstånd i landet. Detta har, enligt danska källor, fungerat väl och medverkar till att färre personer utsätts för tvångs-

äktenskap. Resonemanget bakom regeln är att det generellt bör vara svårare att tvinga en 24-åring till äktenskap, då denne kanske hunnit utbilda sig, flytta hemifrån och blivit ekonomiskt självständig, jämfört med en 18-åring som helt lever ett liv styrt av släkt och familj.

Enligt svensk sedvänja och lagstiftning ska äktenskapet vara en frivillig handling. Europarådets parlamentariska församling fastslog år 2005 att tvångsäktenskap kränker individens mänskliga rättigheter och brottet får inte i straffprocessen rättfärdigas med kultur, tradition, sedvänja, religion eller så kallad heder.

Några nyare siffror eller undersökningar än den utredning som Ungdomsstyrelsen gjorde 2009 är svårt att hitta. Det finns inga återkommande undersökningar som kan visa på hur läget förändras eller utvecklar sig. Det är dock viktigt att få grepp om situationen och att kunna sätta in åtgärder för att hindra att unga tvingas gifta sig med någon de inte själva valt. Därför behövs återkommande undersökningar på området.

År 2014 infördes en lagskärpning med syftet att förhindra tvångsäktenskap, men hittills har få dömts för brottet trots att flera förundersökningar öppnats och inget tyder på att tvångsäktenskap skulle ha försvunnit. Därefter har viss lagskärpning gjorts, men problem kvarstår. I maj 2020 beslutade riksdagen att bifalla regeringens förslag i propositionen Ökat skydd mot hedersrelaterad brottslighet, 2019/20:131, där förslaget var ett nytt brott, barnäktenskapsbrott, som kan ge fängelse i högst fyra år samt att det är straffbart att förmå eller tillåta ett barn att ingå ett äktenskap eller en äktenskapsliknande förbindelse. Även utreseförbud gäller som ska skydda barn från att föras utomlands i syfte att ingå barnäktenskap eller att könsstympas. Förbudet ska utgöra hinder mot att utfärda pass, skäl för att återkalla pass. Det ska vara straffbart att föra ut ett barn ur Sverige i strid med ett utreseförbud. Detta gäller från och med den 1 juli 2020. Ytterligare sverigedemokratiska ställningstaganden framgår i ett separat förslag mot barnäktenskap.

En kunskapsbrist och brist på rutiner för att hantera dessa ärenden tycks förekomma. För att undvika att unga utsätts för tvångsäktenskap är det viktigt att lagen fungerar som det är tänkt. Det är redan olagligt att på olika sätt tvinga någon till äktenskap, men då det fortfarande förekommer är det nödvändigt att genom lag ytterligare markera mot äktenskap som inte frivilligt ingås av båda parterna. Därför ska lagen mot tvångsäktenskap skärpas och utvisning dömas ut vid allvarligare brott för utländska medborgare. Straffet bör också stå i proportion till brottet eftersom personen som utsätts för tvångsäktenskapet faktiskt berövs möjligheten att välja sitt eget liv. Äktenskap som redan ingåtts och det genom tvång, hot eller psykologisk misshandel, ska ogiltigförklaras.

Månggifte

Månggifte är inte tillåtet i Sverige och är straffbart. Trots det förekommer att människor lever i vad som brukar kallas månggifte, på grund av att dessa ingåtts i annat land eller inofficiellt i Sverige. Månggifte ska aldrig erkännas när någon söker uppehållstillstånd i Sverige. Månggifte ska vara olagligt för alla i Sverige oavsett härkomst och ska bestraffas om de förkommer.

I februari 2020 presenterade regeringen ett betänkande av Utredningen om strängare regler om utländska månggiften, 2020:2. I betänkandet Familjerätt, 2019/20:CU17, fattades i maj 2020 beslut om bifall helt eller delvis till motioner med tillkännagivande om att regeringen snarast möjligt bör återkomma till riksdagen med ett förslag till skärpt

lagstiftning mot utländska polygama äktenskap. Därmed bifölles Sverigedemokraternas ställningstagande. Det är positivt med förslaget om strängare regler och att ta bort det befintliga anknytningskravet i fråga om utländska polygama äktenskap så att hinder mot erkännande ska gälla oavsett parternas anknytning till Sverige när äktenskapet ingicks.

Men utredningens förslag är på flera punkter inte tillräckligt långtgående. Den saknar helt förslag för hur månggiften som finns i dag i Sverige ska upphävas. Trots att flera i utredningens politiska referensgrupp, där Sverigedemokraterna ingick, påtalade ett behov av ett definitivt slutdatum för när alla kvarvarande månggiften måste vara upphävda, så valde utredaren att inte gå vidare med ett sådant förslag.

Regeringen behöver återkomma med ett förslag till skärpt lagstiftning som innebär att utländska polygama äktenskap aldrig ska erkännas i Sverige och att sådana äktenskap ska vara olagliga för alla i landet. Dessutom ska sådana äktenskap som redan har erkänts av svenska myndigheter upplösas.

För att motverka månggifte behövs även mer kartläggning och fler undersökningar som kan tala om hur läget ser ut och hur det utvecklas över tid, inte minst för att följa upp hur förslag och agerande mot månggifte eventuellt påverkar förekomsten. Därför ska staten utveckla system för att följa utvecklingen och förenkla för effektiva insatser mot månggifte. De personer som är offer för månggifte måste få möjlighet att ta sig ur sin situation på ett bra sätt. Det gäller inte minst de barn som drabbas negativt av att föräldrarna ingår polygama äktenskap. De som inte respekterar våra lagar gällande månggifte utan fortsätter att leva som gifta med flera, utan att alla parter frivilligt sagt ja till varandra, ska straffas och i den mån det är möjligt även utvisas ur landet.

Digitaliserad hantering av dokument

Omställningsprocessen till digital hantering av handlingar är långt gånge. Detta är den kanske mest omfattande samhällsförändringen sedan industrialiseringens dagar. Fortfarande behöver vissa familjerättsliga ansökningar och signeringar ske manuellt. Detta trots att i de flesta sammanhang kan avancerade avtal hanteras och signeras digitalt. Användningen av elektronisk signering via bank-id används i många sammanhang, även där hög säkerhet och stark sekretess är nödvändig.

Exempel är att det finns rättsliga hinder vid elektroniska underskrifter i fråga om överlåtelse av fast egendom, upprättande av testamente och äktenskapsförord. Fysisk underskrift krävs för att vissa rättshandlingar ska vara giltiga. Föräldrar som är överens om att ändra boende, umgänge eller vårdnad kan ansöka hos tingsrätten men det finns ingen särskild blankett för att ansöka enligt Sveriges domstolar, där uppmanas sökanden istället skriva på ett vanligt papper vad det är man kommit överens om, signera och skicka in.

Det är rimligt att familjerättsliga handlingar, ansökningar och signeringar ska kunna lämnas in digitalt för den som önskar. Regeringen bör möjliggöra att alla familjerättsliga dokument ska kunna hanteras digitalt och samtidigt fortsatt rättssäkert. Detta skulle korta handläggningstiderna, minska kostnader och även vara positivt ur miljösynpunkt. Digitaliseringen bör vara en ständigt pågående process för att förenkla och förbättra.

Testamenteregister

Det finns fördelar med att inrätta ett frivilligt testamenteregister. Testamenten upprättas idag ofta med hjälp av banker, begravningsbyråer eller andra privata aktörer. De ska vara skriftliga och bevittnade för att vara giltiga när bouppe delning ska ske, därför måste testamentet finnas i original. Många gånger förvaras dokumentet i hemmet eller i ett bankfack, men ordentliga föreskrifter för hur bankerna ska hantera dessa bankfack vid innehavarens bortgång saknas. Tyvärr händer det att testamenten kommer bort eller inte hittas. Det kan bero på olika saker. Exempelvis kan testatorn ha ångrat sig och förstört dokumentet men det kan också vara så att någon som sett sig missgynnad av testamentet valt att låta det försvinna. De som är sjuka en tid innan sin bortgång lämnar inte sällan över ansvar för ekonomi och liknande till någon annan, vilket innebär att fler än författaren kan ha tillgång till testamentet.

Även om arvingar vet om att den avlidne har skrivit ett testamente och kanske även vad det innehåller, måste handlingen finnas fysiskt för att gälla. Rätten att återkalla ett testamente innebär också att bevisbördan blir stor för den som utan ett original vill påskina ett testamentes giltighet. Hade testamentet istället förvarats hos en statlig nationell myndighet skulle det vara enkelt att hitta och dessutom ostridigt gällande äkthet.

Det har diskuterats att införa möjligheten till statlig testamenteregistrering, men regeringen agerar inte i frågan. Det är redan möjligt i flera andra länder. Registreringen ska innebära att man som privatperson meddelar om testamentet och innehållet, att släktingar kan ta del av ett testamente de vet är giltigt och i rätt version. Registreringen ska fungera som ett skydd för den som vill vara säker på att arvsfördelningen enligt testamentet följs.

Ett oberoende frivilligt register för testamenten med möjlighet till digital hantering borde därför vara att föredra. Detta frivilliga register ska vara till för att den enskilde ska kunna säkerställa att deras testamente inte försvinner eller aldrig blir hittat och så att den sista viljan blir uppfylld.

Utvidgad arvsrätt

Det är rimligt att arvsrätten utsträcks till att innefatta kusiner. Enligt gällande lagrum, ärvdabalken (1958:637), gäller att om en person som inte upprättat testamente och som saknar bröstarvingar avlider tillfaller arvet i första hand den avlidnes föräldrar eller, om de inte är i livet, personens syskon eller deras avkomlingar i nedstigande led. Även far- och morföräldrar kan arva om andra arvsberättigade saknas. Deras barn i sin tur, det vill säga arvlåtarens fastrar, mosttrar, farbröder och/eller morbröder, äger också arvsrätt. I stort sett kan man säga att de flesta nära släktingar har rätt att arva, vilket är bra. Dock saknas i dagsläget arvsrätt för kusiner liksom för mer avlägsna släktingar.

Om arvsberättigade saknas beslagtas istället en avlidne persons tillgångar av staten för att gå till Allmänna arvsfondens verksamhet. Allmänna arvsfonden har, enligt 5–7 §§ arvsfonslagen (1994:243), till ändamål att främja verksamhet av ideell karaktär till förmån för barn, ungdomar och personer med funktionsnedsättning.

Allmänna arvsfonden förvaltas av Kammarkollegiet som en särskild fond. Under 2019 fördelade Arvsfondsdelegationen 749 miljoner kronor till olika projekt i civilsamhället genom fördelningsbeslut i en politiskt tillsatt delegation. Kammarkollegiet har att driva in och föra processer vid dödsbouppte delningar där man kan misstänka att arvsberät-

tigade saknas. I de tjänster man utför åt Allmänna arvsfonden ingår bland annat att bestrida testamenten som innehåller formfel där ogiltigförklaring skulle innebära att arvtagare saknas. Det bör inte vara statens uppgift att verka för att arvingar ska mista sin arvsrätt på grund små formaliafel.

Allmänna arvsfonden har dessutom fått kritik för bristande kontroll från bland annat Myndigheten för samhällsskydd och beredskap och från Statskontoret. Den förra har pekat på indikationer att medel från Arvsfonden har betalats ut till islamistiska och anti-demokratiska organisationer. Att avlidna personers tillgångar används så vårdslöst är inte bara allvarligt ur ett samhällsperspektiv, men också respektlöst gentemot de avlidna.

Familjen är samhällets viktigaste beståndsdel och det saknas skäl att anta att den som saknar närmare släktingar än kusiner i regel hellre skulle se sitt livsverk, stort eller litet, tillfalla staten än de släktingar som faktiskt finns i livet. Den kritik som riktats mot Allmänna arvsfondens hantering av uppdraget stärker den bilden. Det finns därför skäl att utöka arvsrätten att inbegripa kusiner och i förlängningen eventuellt än mer avlägsna släktingar. En sådan ordning skulle bättre svara mot vad som kan presumeras vara arvlåtars vilja och skulle förhindra ovärdiga arvstvister mellan staten och en avlidens anhöriga.

Digitalt arv efter avliden

Det finns behov av att förtydliga arvsrättsliga regler kring upphovsrätt, säkerställa att det digitala arvet ingår i dödsboet och att skydda den avlidnes integritet.

Den digitala utvecklingen har varit snabb och lagstiftningen håller inte alltid jämna steg. Datorer och smarta tillbehör innehåller en hel del personligt material, såsom foton, musik, texter och e-post. Det är vanligt att personligt material som fotografier och texter placeras i webbhotell och liknande hyrda digitala platser. Digitala tillgångar kan ha ett monetärt värde men också ett affektionsvärde. Den befintliga lagstiftningen, ärvdabalken (1958:637), gällande arvsrätt gör inte skillnad på materiella och immateriella tillgångar. Den avlidnes digitala egendom, borde på samma sätt som annan slags egendom, ingå i kvarlåtenskapen.

Ärvdabalken specificerar dock inte vad som gäller för sådana tillgångar när någon går bort och därför kan man anta att själva innehållet på en dator eller det som finns i någons molntjänst sällan upptas i bouppteckningen. Vem som är den rätte arvtagaren är därför inte klart och regler för hur konton och lösenord ska hanteras saknas. Det innebär till exempel att en arvinge kan radera digitala tillgångar utan att övriga arvingar gett sitt tillstånd eller att känslig information kan läcka ut och spridas. Exempelvis kan myndigheter skicka ut sekretessbelagda dokument med e-post och det kan finnas journaler nerladdade på datorn. Rättsligt finns inga hinder för en arvinge att publicera sådana eller andra känsliga dokument som kan finnas i datorn eller surfplattan. Det finns ingen lag som reglerar vad arvingarna har rätt eller inte rätt att göra med informationen. Det saknas en skyldighet att hålla saken hemlig och på så vis skydda den avlidnes integritet. När det gäller folkbokföring, patientjournaler och ekonomisk information gäller sekretess även postmortem och också när det kommer till det digitala arvet borde den avlidnes integritet skyddas genom lag.

Svenska pensionärsförbundet informerade i maj 2020 om vad som gäller för digital kvarlåtenskap. Informationen gällde vilket material det kan avse, var någonstans materi-

alet kan vara placerat, hur det kan hanteras, hur man kan planera för den digitala kvarlåtenskapen och att man kan utse en betrodd person, en intressebevakare att förfara med kvarlåtenskapen genom ett avtal, ett juridiskt dokument.

De arvsrättsliga reglerna i fråga om upphovsrätt behöver förtydligas. Material som finns i datorer, andra digitala verktyg eller molntjänster och som upphovsrättsligt tillhör den avlidne borde rimligen specificeras i bouppteckningen, och därför finns ett behov av ett förtydligande kring de arvsrättsliga reglerna i fråga om hur digital egendom ska behandlas när någon dör. Lagstiftningen bör ses över så att det säkerställs att även det digitala arvet ingår i dödsboet. Information likt den som Svenska pensionärsförbundet förmedlat gällande digital kvarlåtenskap, behöver på ett tydligare sätt även förmedlas via berörda myndigheter som pensionärer kommer i kontakt med i samband med frågor kring gällande lagrum, kvarlåtenskap, arv och testamenten.

Mikael Eskilandersson (SD)

Roger Hedlund (SD)

Angelica Lundberg (SD)